

298. Van Dale, de letter G (2)

1. Wat zou er met de gay nineties en de gay twenties (vergelijk: de roaring twenties) bedoeld worden? Gij zult niet doden (vijfde gebod uit de decaloog, decalogus, tien geboden (NBG)). Een agrégé is in België een geaggregeerd leraar. De gearing is de versnelling. Het GEB is het voormalig Gemeentelijk Energiebedrijf. De gebang is een soort van waaierpalm. Hé, kom, geen gebbetjes maken nu! Het talliet is de grote gebedsmantel. Een mihrab is een gebedsnis. Tefilin zijn gebedsriemen. De gebelgde Belg uitte zijn gram. Soms lopen het Haagse gebeuren en het bedgebeuren dooreen. Gebergtekunde is orognosie. De kiel was niet rood- of groengebied maar had een met goud gebiesde kraag. Geblaarde paarden en mensen verschillen wezenlijk.

2. Geblaseerd is blasé en blèren is huilen. Haring kan gebloemlaagd zijn. Daar liepen twee gebobde dames. De traditiegebonden mores golden nog steeds. De geboortegolf is de babyboom. Een gebrekige koper komt zijn verplichtingen niet na. De stresscardiomyopathie is het gebrokenhartsyndroom. Het ecstasygebruik (afkorting: xtc-gebruik) was hoog. Gechantourneerd is met orgelbogen. Een gecorseerde wijn is een volle wijn. Ik zeg dat zaliger gedachtenis Piet Hein. Er hing een gedamd gordijn. Gedebaucheerd is ontuchtig, verliederlijkt. Gedenk de sabbatdag, dat gij die heiligt. Gedenk te sterven, memento mori. In kort geding besliste de kortgedingrechter. Onder de soldaten waren veel oudgedienden en veteranen.

3. De gedingvoerende partij won het pleit. Het geduld van Job is het jobsgeduld. Hij is van kleef (de familie van kleef), hij houdt meer van de heb dan van de geef. Een geek (jeugdtaal) is een computerfreak. Kom je van Geel? In Belgisch-Nederlands kun je geelgeschorst zijn bij voetbal. Kijk, een geelkoperen kandelaar (messing, tombak is roodkoper). Icterus is geelzucht. Een jonker van Geenhuizen is een heer van Geenland. Zijn landerijen liggen bij Geenhuizen. De Geest Gods en de geest van de Boze zijn tegenpolen. Geëxaspereerd is vertwijfeld, tot het uiterste gespannen. Gefilte fisj is een Joods gerecht van snoek of karper. Een buitenkansje is gefundenes Fressen.

4. Ze zouden het THC- en het glucosegehalte bepalen (een gehaltebepaling). Het ot-en-siengehalte van het verhaal was laag, het Privégehalte (in Nederland!) des te hoger. De studenten zongen het Gaudeamus (igitur, juvenes dum sumus). Hannes (die van dat gehannes) was gegrieped, Hannes' bergthee (gaultheria) [goo-tee-rie-aa] smaakte daarom prima. Dit kijkgroen is geen gebruiksgroen. Hij had er geeneens naar gekeken. Ze droeg een gedecolleteerde japon met een behoorlijk gewaagd decolleté. Esther behoorde tot de gegoede stand. Quasimodo, de monsterlijk misvormde klokkenluider van de Notre Dame van Parijs uit de roman van Victor Hugo, was gebult. Gefyrofobie is brugvrees. Zijn gedachteloze gedachtespinsels een gedachte-experiment waard? Niet geheel is niet geheel niet. Je hebt het geheim van de smid, het medisch geheim, het geheim van staat (staatsgeheim), het geheim van Soestdijk en het geheim van Noordeinde. Cryptografie is geheimschrift. Kunnen we dit echt allemaal wel stilhouden?

5. Geheimzinnigdoenerij is aanstellerij met quasigeheimzinnige zaken. Een palataal is een gehemelteletter. De geheugentechniek is mnemotechniek en geheugenverlies is amnesie. Gedachteloos is nog niet geheugenloos. Geheugenzwakte is mnemasthenie. De Gehoefde is de Satan (met bokspoten, bokkenpoten). De elektrische geiser werkte niet. De geisslerse buis is een voorloper van de gasontladingslamp. De geisha voelde zich geïsoleerd. Chevreau is geitenleer. Een geitenwollensokkentype draagt niet altijd geitenwollen sokken. Het Geitje vind je in het sterrenbeeld Voerman. Het begrip gekapt-gekoust komt uit de heraldiek. De BSE (boviene spongiforme encefalopathie) is de gekkekoeienziekte. Een tokeh is een gekko. De sombere ruimte was gekluisd. Een gekostumeerde optocht is een maskerade. De gekrookte rietiers vormen de uiterste rechterzijde van de Gereformeerde Bond in de (voormalige) Nederlandse Hervormde Kerk. De gekscherende nar gebruikte zijn marot bij de WK-gekte.

6. De geïstiek is de beschrijving van de vaste delen van de aarde. Gekkemanswerk is gekkenwerk. Ik betaalde 30 lari - nee, geen losse lari's (Georgië, aanduiding: GEL). Die kent u: de Gelaarsde Kat uit de vertellingen van Moeder de Gans? Tegen de gelaedeerde is een misdrijf gepleegd. Haar linker gelaatshelft was aan een facelift toe. Het spreekwoord zegt: geen geld, geen zwitsers. Cupiditeit is gelddorst. In Arnhem, het Gelders Haagje, eten ze Gelderse worst. Wat doet een geldzak-bv? In literaire taal: ze had veel geleën. Een beroemde herberg was: De Geleerde Man. Te gelegener tijd en plaatse zal het geschieden.

7. De aankoop van de occasion was een gelegenheidssucces. De gelegouw is de wielewaal. Naast de conductor is er de niet-geleider en de halfgeleider. De jam was nogal geleiig. De gelekoortsverwekker is een steekmug. Het gelf is een haverziekte. Het gelidae mortis imago is de slaap als beeld van de kille dood. Gelieve de gelieven met rust te laten (variant: allen gelieven de gelieven met rust te laten). Hij heeft stevig gelobbyd. Dat leidde alleen tot tegenlobbyen. Hoe ziet gelobde melde eruit? De geloftedag vieren ze in de Republiek van Zuid-Afrika. Gelode benzine was duur. Zij waren contemporaine schrijvers. Gelijkspelen levert een gelijkspel op. Voor gelijkkluidend afschrift is hetzelfde als kopie conform. We moeten de klokken even gelijkzetten. De apostolische geloofsbelijdenis is die van Trente. Het depositum fidei is de geloofsinhoud. De rogge staat gelp (tierig).

8. Een gelubde is een gesnedene, castraat, eunuch. De geltharing is mannelijk. Zangvogels produceren een tjuikgeluid. Soundcheck is geluidstest. Was hij goed- of slechtgeluimd? De Canarische Eilanden zijn de Gelukzalige Eilanden. Djahé is gemberpoeder. De res publica is het algemeen belang (de staat). Een gemeenschappelijke rekening is conto a metà. Was hij lid van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika of van de Doopsgezinde Gemeenten? De zaak werd van gemeentewege gesloten, Gemeentewerken ruimde de boel op.

9. Het gemêleerde gezelschap genoot van het soupertje. De gematria is de geheime leer of de getalsymboliek van de kabbalisten. Voorbeelden van een gemenebest zijn: het Britse Gemenebest en het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). Een Rijnlands gemet is een halve Rijnlandse morgen. Elke gemmoloog bezit een gemmensnijder. Equanimitieit is gemoedsrust. Een anoa is een gemsbuffel, gemskleurig is chamois. Hij was wel- oftewel goedgegemutst. Van de genen noemen we: het duchennegen, het zelfmoordgen en het huntingtongen. Genâ is een verkorting van genade. Het Verbond der genade (het genadeverbond) is het Nieuwe Testament. Het genadekruid wordt ook godsgenade genoemd.

10. Piet had een genan(t) en Marie een genante. Daar is niks gènants aan. Genderdysforie is transseksualiteit. Uit Genève kennen we de Geneefse Conventie en de Geneefse saus. De vogel was genebd. Een panacee helpt niet bij een ongeneselijke (ongeneeslijke) zieke. Een geneesmiddelengids is een voor consumenten bedoelde farmacopee. Genegen zijn is de neiging tot iets hebbend. Je kunt ook iemand genegen zijn. De mens is van nature geneigd tot zonde. De Generaliteit is de staatsmacht van de Republiek der Verenigde Nederlanden, vertegenwoordigd door de Staten-Generaal van dat gemenebest. Bedoel je met de generatie x (nix) hetzelfde als de patat- en internetgeneratie?

11. De generatio spontanea is het ontstaan van leven zonder zaad of kiem. Van de wordingsbegrippen noemen we: fylogenese, lithogenese en parthenogenese. Op genetten kan je paardrijden, een genetta (genetkat) is een soort van civetkat. Een genist werkt bij de genie. Hij was de kwade genius. Een genius domus is een huisgeest, zie voor genius loci de Grote (Dikke) Van Dale. Een echte quizvraag: waarom tref je het Bijbelboek Esther niet aan op een geniza (meervoud: genizot)? 'Doen' staat genonymisch voor 'plegen'. Gens de condition zijn personen van aanzien, gens de guerre krijgslieden en gens du monde mensen uit de hoogste kringen.

Rein Leentfaar